

TĚŠÍNSKÉ
DIVADLO
ČESKÁ SCÉNA

Milan Uhde, Miloš Štědroň

BALADA PRO BANDITU

T. W. Przybyla, K. Malec

**Ředitel Těšínského divadla
Umělecký šéf České scény
Dramaturgyně České scény**

Petr Kracik
Miroslav Liška
Alice Olmová

Inscenace vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a města Český Těšín

Milan Uhde, Miloš Štědroň

Premiéra 11. 11. 2023

BALADA PRO BANDITU

Režie

Scéna

Kostýmy

Petr Kracik
Jaroslav Milfajt
Alena Schäferová

Hudební spolupráce

Korepetice

Choreografie

Petr Hromádka
Miroslav Liška
Gabriela Klusáková

Eržika

Nikola Šuhaj

Uhrín

Morana

Baba

Eva, její starší dcera

Mara, její mladší dcera

Velitel četníků

Derbak

Derbaková

Oreb Danko

Mageri

Drač, Eržičin otec

Dračová, Eržičina matka

Andrej, Eržičin bratr

Icu Bokšaj

Bouda

Služba, Závodčí

Kubeš

Jura, Šuhajův bratr

Vesničanky

Barbora Sedláčková / Bára Vidomská

Tomasz Władysław Przybyła

Ondřej Frydrych

Jolana Ferencová

Lenka Waclawiecová

Markéta Słowiková

Barbora Sedláčková / Bára Vidomská

Dušan Urban

Zdeněk Hrabal

Šárka Hrabalová

Petr Sutory

Zdeněk Klusák

Vítězslav Kryške

Adéla Krulíková

Radim Bierski

Piotr Klimek

Tomáš Hába

Dominik Grác

Denis Kuboň

Kryštof Malec

Dorota Bartnicka, Gabriela Klusáková,

Andrea Kovářová, Marie Staš

Inspice

Nápověda

Dominik Grác

Libuše Berková

Ivan Olbracht (1882-1952)

„Kdybych si mohl vybrat, pak bych se nenarodil. Ale když už to musí být, pak se chci s tím osudem smířit a být šťastný.“

Ivan Olbracht (vlastním jménem Kamil Zeman) byl český spisovatel, publicista, novinář a překladatel německé prózy. Studoval na gymnáziu, poté práva v Berlíně a pak přešel na filozofickou fakultu do Prahy. Studium však nedokončil a začal se věnovat žurnalistice. Jeho otcem byl neméně slavný spisovatel a advokát Antal Stašek. Od roku 1905 působil Olbracht jako redaktor sociální demokracie ve Vídni v *Dělnických listech*, později v Praze v *Právu lidu*. Svě knihy začal vydávat až později. Roku 1921 vstoupil do KSČ a začal působit jako komunistický novinář, především v *Rudém právu*. Během okupace byl součástí ilegálního vedení komunistické strany. Byl dvakrát vězněn; poprvé roku 1926 ve Slezské Ostravě a podruhé roku 1928 na Pankráci. Přes své levicové přesvědčení však v roce 1929 podepsal Manifest 7, což byl protest sedmi umělců proti novým názorům strany, a z KSČ vystoupil. Od roku 1931 pobýval na Podkarpatské Rusi, kde mimo jiné čerpal materiál pro své povídky. Na Podkarpatské

Rusi založil Olbracht Komitét pro záchranu pracujícího lidu Podkarpatské Rusi, do něhož se přihlásilo mnoho osobností kulturního světa, např. František Xaver Šalda, Vítězslav Nezval aj. Od května 1945 pracoval v tiskovém odboru ministerstva informací. I po válce se hlásil ke komunistické straně. Od roku 1945 byl členem ÚV KSČ a později i poslancem Národního shromáždění.

Olbracht psal nejen o lidech na okraji společnosti [*O zlých samotářích*], ale i levicově zaměřené knihy [*Anna proletářka*]. Z dalších děl připomeňme např. *Biblické příběhy*, *Golet v údolí*, *Žalář nejtemnější* či *O smutných očích Hany Karadžičové*. Nejznámější knihou tohoto autora je však nepochybně *Nikola Šuhaj loupežník*. Olbrachtův sloh se vyznačuje výraznou psychologickou charakteristikou, používá mnoho slovních obrátů, jasných a výstižných výrazů, které ho navzdory jeho politickým dílům řadí mezi naše významné literární autory.

B. Sedláčková, T. W. Przybyla

T. W. Przybyła, B. Vidomská

Milan Uhde [1936]

„Za celou svou politickou kariéru jsem dvakrát zažil radost ničím nezkalenou: když jsem do politiky vstupoval – a když jsem ji opouštěl.“

Dramatik, básník, politik. Absolvoval obor čeština–ruština na brněnské filozofické fakultě. V letech 1958–1970 byl redaktorem literárního časopisu *Host do domu*, v období 1972–1989 mu byla tvorba zakázána. Od roku 1990 do roku 1992 působil na postu ministra kultury; v rozmezí let 1992–1996 byl předsedou Poslanecké sněmovny a posléze rok předsedou poslaneckého klubu ODS; od roku 1998 se věnuje pouze psaní a lze jej označit jako spisovatele ve svobodném povolání. Působil i jako externí učitel na JAMU v Brně a na Literární akademii v Praze. Začínal jako básník a prozaik; od roku 1967 psal hlavně dialogizované texty divadelních, televizních a rozhlasových her, kromě toho divadelní kritiky a eseje o literatuře. Pěstuje i politickou publicistiku a po sedm let uváděl televizní diskusní cyklus *Čaj pro třetího*. Ze čtyř desítek her vstoupily do širšího povědomí satirická kabaretní prvotina *Král-Vávra* či muzikálová adaptace Mrštíkova románu *Pohádka máje*, obojí s hudbou Miloše Štědrone, *Zvěstování aneb Bedřichu, jsi anděl* a také

komedie *Zázrak v černém domě*. Z rozhlasových her byl úspěšný monolog *Výběřčí* a drama-rekviem *Velice tiché Ave* nebo *Zjasněná noc*. Pro Městské divadlo Brno napsal s dlouholetým spolupracovníkem skladatelem Milošem Štědrone řadu muzikálů. Uhdeho kniha paměti *Rozpomínky*. Co na sebe vím, vydaná [2013], je otevřenou zpovědí, ale také svědectvím o kulturně-společenském vývoji u nás ve druhé polovině 20. století. Právě tak vzniklo několik jeho nejvýznamnějších her, psaných pro tehdejší Divadlo na provázku [dnes Husa na provázku], které už v roce 1968 zahájilo svou činnost právě adaptací Uhdeho *Záhadné věže v B*. V průběhu 70. let režisér Zdeněk Pospíšil „překryl“ svým jménem Uhdeho nejpopulárnější jevištní práci *Baladu pro banditu* a pak i dramaturgizace *Profesionální ženy* a *Pohádky máje*. Jiné hry z té doby mohly být uvedeny až po sametové revoluci. Uhde se stal mezitím signatářem Charty 77 a připojil se také k Hnutí za občanskou svobodu. Letos ho Herecká asociace ocenila za celoživotní dílo.

Miloš Štědroň (1942)

„Skládání hudby je moje forma myšlení.“

Miloš Štědroň je hudební skladatel, muzikolog a pedagog. Narodil se v hudbymilovné rodině. Matka byla učitelka hudby, otec hudebník, strýcové Vladimír Štědroň skladatel, Bohumír Štědroň muzikolog a Jan Štědroň houslista. Maturoval na Jedenáctileté střední škole v Brně. V letech 1959 až 1964 studoval muzikologii a bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Současně od roku 1963 pracoval jako asistent v hudebně historickém oddělení Moravského zemského muzea, kde také vedl Malé divadlo hudby. V letech 1965 až 1970 pokračoval studiem skladby a hudební teorie na Janáčkově akademii múzických umění. V té době začal i se skladatelskou činností. Kompoziční vzdělání si doplnil v letech 1970 až 1972 postgraduálním studiem experimentální a elektroakustické hudby na JAMU a studijními pobyty v Darmstadtu, Belgii, Nizozemí, Německu [stipendium města Mnichova] a ve Vídni.

Roku 1972 získal místo v Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty UJEP. Roku 1978 obdržel titul kandidáta věd, roku 1988 se habilitoval jako docent a v roce 1994 byl na již přejmenované Masarykově univerzitě jmenován profesorem. Teorii skladby a další předměty vyučuje také na JAMU. Miloš Štědroň je člen vědeckých a uměleckých rad a oborových rad pro doktorské studium na MU Brno, JAMU v Brně a na UP Olomouc, oponent habilitačních a profesorských jmenovacích řízení, posuzovatel projektů pro grantové agentury a také člen Leoš Janáček Gesellschaft Zürich. Byl také členem správní rady nadace Českého hudebního fondu v Praze. V letech 1998–2000 působil jako proděkan pro vědu a výzkum na FF MU. Z jeho knižních děl jmenujme např. *Mé celoživotní janáčkování*, *Hovory nejen o hudbě*, *Claudio Monteverdi. Génius opery*, *Bolek Polívka v hlavní roli*.

R. Bierski, A. Krulřkovsk, V. Kryřke

Nikola Šuhaj loupežník

je zřejmě nejslavnějším dílem spisovatele Ivana Olbrachta. Autor se inspiroval skutečným životem mladého zbojníka z Podkarpatské Rusi a vypráví o jeho lásce Eržice, válce, chudobě, cti i zradě. Příběh je plný magie a kouzla zapomenutého kraje.

Nikola Šuhaj se vrátil. Utekl z války. Domů. Do svých hor. Neboť ony jsou jediné, které stojí za to, aby se po nich stýskalo. Koločava! Koločava! Jak sladké jméno a jak chutná na jazyku! Stál na noční silnici a sál mléčnou vůni Koločavy. Tma byla tvrdá jako kamení a v ní žlutě blýskalo několik okének jako lístky kyzu v uhlu. Do ticha zněly duté úderý dřev mlýnské stoupy, která stlouká vlněné tkanivo domáckých stavů a jež jest slyšeti jen v noci. Tmou prošla holčička nesoucí na velké lopatě z chýše do chýše řeřavé uhlí, ale byla osvětlena jen tvář a prsa dítěte, ostatního těla viděti nebylo. Koločava!

Nikola Šuhaj loupežník vyšel tiskem poprvé v roce 1933. V témže roce za něj Ivan Olbracht získal Státní cenu za literaturu. Udělení ceny vyvolalo i negativní ohlasy, především mezi

četníky na Podkarpatské Rusi, jejichž kolegy skutečný Nikola Šuhaj a jemu podobní sprovodili ze světa.

Spisovatel na to reagoval vzápětí v časopise Čin: „V Nikolu Šuhajovi líčím poměry v karpatské vsi a také zuřivý boj mezi orgány státní moci a loupežníkem a jeho přáteli. Doba a kraj daly tomuto boji ráz a z obou stran docházelo ke krutostem. Hledíme-li na Šuhajovu postavu staticky, zejména v době, kdy s ním měly co činiti úřady nově se tvořícího státu, a díváme-li se občansky, můžeme dáti četnickým orgánům klidně za pravdu, že Šuhaj byl bandita. Jenže literatura je něco jiného než bezpečnostní služba, oči umělcovy hledávají jinak než oči státních orgánů a Šuhaj z tvořící se legendy není Šuhajem z roku 1920 a 1921. Má kniha je román, a ne historická monografie a rozumí se samo sebou, že věci

ČETNICKÁ
STANICE

D. Kuboň, D. Urban

L. Waclawiecová

v ní se neudály tak jako ve skutečnosti a osoby v ní vystupující že nejsou lidé opravdoví.“ Hrdina Olbrachtova románu je loupežník ve smyslu lidových pověstí a písní o loupežnících, který bohatým bere a chudým dává a „nikdy nikoho nezabil jen ze spravedlivé msty“. V ději jsou okamžiky, kdy autor svého hrdinu povznáší do oblasti téměř pohádkové, jindy se Šuhaj jeví jako prostý vesničan vehnaný do loupežnického osudu třídním útlakem. Šuhaj byl, stejně jako jiné postavy románu, osoba skutečná. Olbrachtův Nikola Šuhaj je zosobněním touhy lidu po svobodě. Legendu o Šuhajově údajné nezranitelnosti brali lidé tak vážně, že si jeho mrtvé tělo četníci raději vyfotili, aby jim bylo uvěřeno. Po vydání *Nikoly Šuhaje* byl podán ministerstvu návrh, aby kniha byla zabavena a vzata z knižního trhu, a když nebylo dosaženo toho, tak aby byla alespoň zakázána středním školám a byl zkonfiskován její ukrajinský překlad. Příběhy o zromantizovaných zločincích, kteří „bohatým berou a chudým dávají“, jsou běžnou součástí lidových vyprávění; Robin Hood, Jánošík... šíří se o nich neuvěřitelné množství pověstí a legend a tito hrdinové jsou stále oblíbení. Není divu, máme rádi idealistické hrdiny s neuvěřitelnými schopnostmi, kteří třeba, možná, jednou, někdy něco vyřeší za nás.

UMLÁCEN KVŮLI POHÁDKOVÉ ODMĚŇ

Nikola Šuhaj se narodil 3. 4. 1898, byl malého vzrůstu, avšak silné ramenaté postavy, měl bujně černé vlasy, zakroucený knír a usměvavou tvář. Byl negramotný, od mládí s pověstí pytláka, zloděje a rváče. Uherské četnictvo ho evidovalo jako vojenského zběha 85. uherského pluku. Pocházel z Nižní Koločavy, která je dnes součástí Ukrajiny; v době Nikolova narození, tedy v roce 1898, ale ještě patřila k Uhrám a po válce pak spadala tato oblast Podkarpatské Rusi do samosprávného území tehdejšího Československa. V době jeho nejhorších zločinů po Nikolovi proto šli i čeští četníci. Zároveň je to ale důvod, proč si ho hledáček zákona víceméně našel až v době, kdy už byl téměř nezastavitelný.

Teoreticky by po něm totiž mohly tehdejší autority pást už proto, že v roce 1917 narukoval a zběhl. Byl totiž zamilovaný do 16leté Eržiky, pochopitelně si tak dokázal představit lepší scénář než jít na frontu. Do konce první světové války se spolu s několika dalšími zběhy schovával v jeskyních v okolí své rodné vsi. Po válce se pak četníci na nově získaném území soustředili hlavně na ustanovení řádné místní správy. V jejich řadách navíc byla spousta legionářů; zatýkání dezertérů tak zkrátka nebylo prioritou a Nikola se mohl

Z. Hrabal, Z. Klusák, O. Frydrych, P. Sutorý, V. Kryške

bez problémů do Koločavy vrátit a oženit se, přestože byl hledaný muž. Zhruba rok a půl poté ale novomanžele dostihla nouze, Nikola proto začal krást různé drobnosti na přilepšenou, například sýr. Zlom nastal až poté, co ho v roce 1920 dopadli a zatkli.

Co se tehdy přesně stalo, že z vězení už Nikola Šuhaj vyšel jako jiný muž, se neví; jisté je, že teprve tehdy okolo sebe začal organizovat svou zločineckou bandu. Od té doby byl postrachem, jeho řádění ale netrvalo dlouho. Od chvíle, kdy

s kumpány poprvé loupil, až do poslední akce, při níž přepadl tři vozy se Židy a jednoho z nich zastřelil (psalo se o tom i v tehdejších českých Lidových novinách), uběhl jen jediný rok. Není ale divu, že si Nikola i během relativně krátké doby dokázal vybudovat tak hrůznou pověst. Nikdo v celém kraji v okolí Koločavy před ním nebyl v bezpečí. Přepadával hlavně bohaté obchodníky, spolu s bandou se ale neštítili loupit ani v kostelech. Podle lékařů, kteří tehdy jeho četné oběti ohledávali, používal výhradně tříštivé střely. Jejich účelem bylo způsobit v těle oběti co největší poškození, aby rychle vykrvácela. Na rukou měl krev hned několika četníků. Není proto divu, že se jeho zatčení z okraje veřejného zájmu velice rychle stalo prioritou. Československá správa proti němu

tehdy spojila četnictvo s armádou, a dokonce kvůli němu poslali do oblasti vojenský telefon, aby se jednotky, které po něm pátraly, mohly lépe koordinovat. Bohužel jim to nebylo nic platné, místní ho totiž neustále kryli a také velmi dobře informovali o jakémkoli pohybu četnictva. Nebylo to však proto, že by „bohatým bral a chudým dával“, jak se často romanticky tvrdí. Místní obyvatelé od něj ale rozhodně dostávali za své služby štědré odměny a hlavně z něj měli velký strach.

Ani to ale Nikolou nakonec od smrti nezachránilo – pravděpodobně proto, že přišla od lidí, od nichž ji nečekal. Domluvili se na něj totiž jeho přátelé a bývalí kumpáni, a to kvůli pohádkové odměně, již na jeho hlavu zoufalí četníci vypsal. Byly to celé tři tisíce korun, což tehdy znamenalo malé jmění. Za takovou sumu jste si v okolí Koločavy mohli koupit dva koně, anebo dokonce malé hospodářství.

S tehdy třiaadvacetiletým Nikolou i s jeho teprve šestnáctiletým bratrem Jurou, o němž se traduje, že byl nejen plnohodnotným členem Šuhajovy zločinecké tlupy, ale dokonce se mnohdy projevoval daleko krvelačněji než známý loupežník, si 16. srpna 1921 dali Nikolovi kumpáni dostaveníčko v lese, kde se oba lupiči skrývali. Opili je vodkou a umlátili sekýrami. Pak zavolali strážní oddíl.

„Posledními prokázanými činy bratrů Šuhajů bylo dne 15. 7. 1921 vypálení stavení Ivana Derbaka. Oprávněně ho podezírali z donášení četníkům a dne 13. 8. 1921 jej zavraždili střelbou do břicha. O tři dny později se stali sami Šuhajové obětmi vražedného útoku svých bývalých kamarádů. Na ministerstvo vnitra do Prahy byl odeslán z Chustu telegram tohoto znění: ‚Četnická hlídka ze stanice Nižná Koločava použila dne 16. 8. 1921 proti vrahu Nikolu Šuhajovi a jeho bratru Jurovi střelné zbraně. Dotyční mrtví. Četnické oddělení. Pitva však ukázala na skutečnosti, které uvedenou interpretaci vylučovaly. Na tělech bratrů lékaři sice shledali velké množství střelných ran, ale na jejich lebkách lokalizovali několikacentimetrové sečné rány. Následující vyšetřování odhalilo, že Nikolovi přátelé, kteří mu občas přinášeli do lesů stravu, využili chvíli nesoustředěnosti bratrů a sekerami je napadli a zlikvidovali. Následné soudní řízení nejen s Šuhajovými vrahy, ale i s otcem Petrem Ivanem Šuhajem bylo ukončeno propuštěním všech obviněných.“

Posmrtná fotografie Nikoloy a Jury Šuhajových je jediným snímkem proslulého bandity a jeho bratra, který existuje, a jak už bylo řečeno, četníci fotku pořídili hlavně jako důkaz, že byl muž, o kterém si místní často mysleli, že je

nezranitelný, skutečně dopaden. Jeho žena Eržika ale žádný takový důkaz nepotřebovala. Vražda se jí odehrála téměř za humny a zvěsti se roznesly jako oheň. Pro Eržiku to byla tehdy obrovská rána, Nikolu měla za hodného muže a navíc byla v době jeho smrti těhotná, čekala holčičku.

NIKOLOVA DCERA A OSTATNÍ PŘÍBUZNÍ, ALE...

Není jisté, zda Eržika s Nikolou byli oficiálně oddáni v kostele nebo zda měli pouze domácí svatbu. A stín pochybnosti se vznáší i nad tím, kdo byl skutečným otcem Anny Šuhajové. Anna Šuhajová [v románu Hana] se provdala za Vasila Štajera a společně obhospodařovali kolchozní sad v Koločavě. Měli spolu dcery Hanu, Vasilinu a Olgu. Anna a Eržika se hlavně po roce 1991 začaly těšit zájmu českých novinářů. Anna si celý život přála navštívit Československo. V roce 1997 na pozvání Československého rozhlasu přijela do Prahy. Návštěvou Prahy, kde ji přijal dokonce i Václav Havel, byla nadšená. V žádném větším městě do té doby nikdy nebyla. Konečně navštívila zemi, v níž se narodil spisovatel, který učinil populárními nejen její rodiče a domovinu, ale i ji samotnou. Zemřela v Koločavě v roce 2006 ve věku 85 let. O sourozencích Nikoloy Šuhaje se ví, že např. bratr Andrej vstoupil do Čs. armádního

sboru gen. Svobody a prodělal tažení z Buzuluku do Prahy. Po válce se usadil v Široké Nivě na Bruntálsku, oženil se a měl syny Vasilu a Josefa. Bratr Vasil padl jako rudoarmějec na Dukle. Bratr Ivan se v roce 1946 přidal k ukrajinským nacionalistům a později zahynul v přestřelce s NKVD. V roce 1997 se v Koločavě promítal film *Balada pro banditu*; Anna se nevěřícně dívala na Miroslava Donutíla a Ivu Bittovou v roli Eržiky, což okomentovala slovy, že „maminka tak vůbec nevypadala“. Přímí i vzdálenější potomci Nikolý a Eržiky v Koločavě žijí dodnes. S jednou z vnuček Eržiky Kristinou vyšel v roce 2019 rozhovor na serveru Novinky.cz. Kromě zajímavých informací o životě dnešní Koločavy zde Kristina s láskou vzpomíná na svou babičku Eržiku.

Při tvorbě programu byly využity tyto zdroje:

www.databazeknih.cz

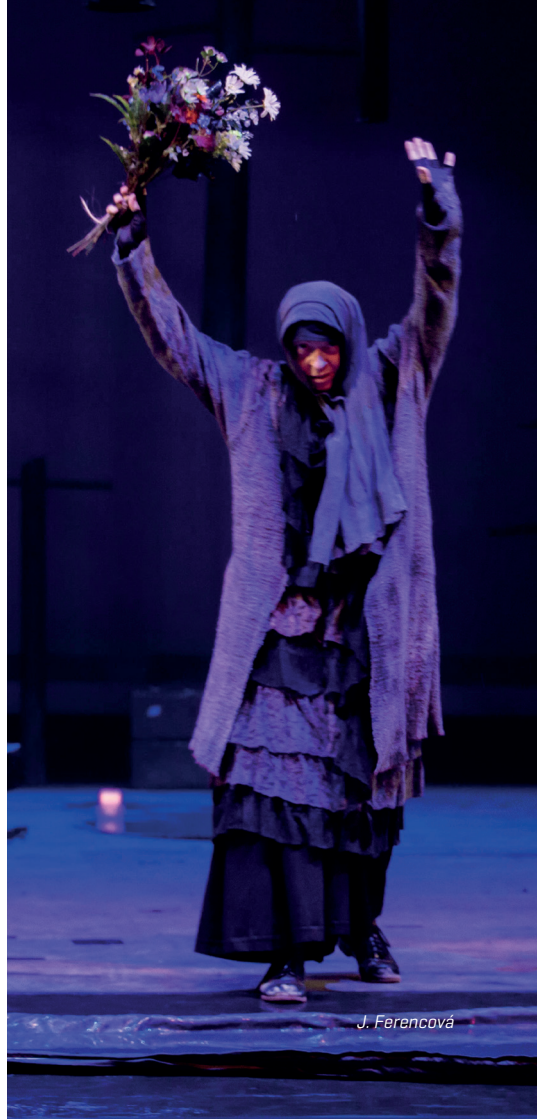
www.cenythalie.cz

www.budejovice.rozhlas.cz/nikola-suhaj-loupeznik-slavny-baladicky-pribeh-z-podkarpatske-rusi

Olbrach Ivan: Nikola Šuhaj loupežník, Lidové noviny, 2001

Uhde Milan: Nikola Šuhaj byl zloděj, Lidové noviny 2022

Uhde Milan: Rozpomínky. Co na sebe vím. Torst/Host 2013

J. Ferencová

T. W. Przybyła, P. Klímek, T. Hába

Kniha - inspirace pro film i divadlo

Olbrachtův román se stal inspirací jak pro divadelní, tak filmová ztvárnění příběhu o stařečném Šuhajovi. Milan Uhde a Miloš Štědroň připravili svou adaptaci pro Divadlo Husa na provázku, česká premiéra se konala 7. 4. 1975 a následně se dílo doslova zabydlelo na scénách českých divadel. Milan Uhde na premiérové uvedení vzpomíná takto: „Byl jsem zakázaným literátem, a tak za mě vzal autorství režisér a kamarád Zdeněk Pospíšil. Bohužel spisovatelova dcera odmítla k dramatinizaci svolit. Divadlo proto zákaz obešlo rozhodnutím, že inscenaci založí na novinářských reportážích o Šuhajovi. Pro mě to znamenalo vítanou příležitost zdůraznit nejen motiv zloděje, ale i vraha: Nikola spolu s komplicem zabíjí celkem bezdůvodně čarodějnic, která oběma přikouzila nezranitelnost stříelnými zbraněmi. Mytický motiv tak dostal ambivalentní význam a táž ambivalence zabarvila Nikolovu lásku k Eržice: miluje ji bezvýhradně, ale ani sebestmíh se nepokusí splnit její sen o tom, že budou spolu žít jako jiní. „Jiní jsou jiní a já jsem já,“ zní jeho krédo hrdého samotáře, pro něhož nejsou ničím ani sousedské předsudky, ani ženiny úzkosti, nemluvě o respektu k cizímu majetku a k zá-

konům státu. Šuhaj zloděj byl pro mě voják první světové války, který snadno překonal prastaré dilema zabijáků. Zkušenost zběha ho naučila brát svůj život do vlastních rukou. Lišil se tak od vesničanů, s nimiž ho svázala nouze, nikoli kamarádství a jejichž vazba k němu spočívala na stejném pocitu. Přečínal Koločavu v dobrém i ve zlém.“ A Miloš Štědroň k tomu dodává: „Nejlepší motto je asi Uhdův text ze hry: ...krajinu tohoto příběhu můžete najít na mapě, ale my jsme ji hledali v lesní tmě, v plameni a kouři sobotních ohňů, kdy se člověku zachce hodit všecko za hlavu a nemyslet na to, že po neděli přijde pondělí...“ Co se týká filmového zpracování, v roce 1947 natočil film s názvem *Nikola Šuhaj* režisér Miroslav Josef Krňanský, v roce 1977 vznikl televizní film *Nikola Šuhaj loupežník* v titulní roli s Petrem Čepkem a Evou Jakoubkovou v roli Eržiky a v režii Evžena Sokolovského. V roce 1978 byla natočena muzikálová adaptace *Balada pro banditu* s Miroslavem Donutilem a Ivou Bittovou.

Na České scéně Těšínského divadla je *Balada pro banditu* uváděna poprvé.

Loupežník v české literatuře

Zbojnictví bylo v pohraničních oblastech česko-polských a slovenských v 16.–18. století zjevem velmi rozšířeným. Příčinou jeho velkého rozmachu jsou těžké poměry sociální a bezohledný feudální útisk. Zbojníci pocházeli v naprosté většině ze zbídačelých poddaných a z lidí pronásledovaných surovou justicí, kteří v útěku ke zbojnickým t lupám v horách hledali vysvobození z bídy a tíživých povinností nebo příležitost k pomstě za utrpení, křivdy a bezpráví. Prostý lid se choval ke zbojníkům přátelsky, pomáhal jim všestranně, ukrýval je a varoval před nebezpečím. Ostře však rozlišoval prosté zloděje a lupiče od zbojníků, v nichž právem viděl představitele protipanského odboje, mstitele bezpráví a napravovatele křivd. Ve zbojnicích byl spatřován ideál lidí svobodných, hrdě sebevědomých a nebojácných.

První významný český loupežník velkolepě ztvárněn byl nepochybně Máchův strašný lesů pán. Jeho příběh však kotvil v existenciálně pojatém osudu, který je spřízněn spíše s králem Didipem než s pobertou, který jde po penězích. Máchovské dědictví v širším smyslu slova ztělesnil Jiří Mahen ve svém *Jánošíkovi* [1910], i když jeho hrdinu moti-

vuje sociální situace. Zbojník se ostatně už dávno předtím těšil dobrému přijetí v lidových písničkách. Loupež se v nich odehrávala jako pochopitelná reakce na sociální nerovnost. Vrcholný plod vydalo loupežnické téma v podobě Vančurova románu *Markéta Lazarová* [1931]. Nesmíme zapomenout ani na Čapkovu *Loupežníka*, který pohrdal konvencemi včetně zákonných a kradl hlavně dívčí okouzlení. Čapek se k námětu později vrátil pohádkou: loupežnický synek a zlodějský antitalent uspěl jako úředník, jenž olupuje lidi zaštitěn zákonem. Po mnichovské katastrofě přišli s programovým odporem proti zbojníkům protektorátní aktivisté, kteří vyčítali české kultuře málo loajální vztah k německé říši a tradici sympatií k asociálním živlům prohlásili za zhoubnou. Po válce se opět k tématům o loupežnicích vracíme.

A nesmíme zapomenout ani na beskydské zbojníky Ondráše a Juráše. Lidová pověst o jejich statečných skutcích je nejznámější a nejrozšířenější slezskou pověstí vůbec a je zajímavá také tím, že – ačkoli její původ je nepochybně český – je stejně živá a populární i v polské tradici.

B. Vídomská

ČETNICKÁ
STANICE

Šéf obchodu a marketingu Kateřina Mertha

Šéf jevištního provozu Roman Sekula

Šéf provozu světél a zvuku Vladimír Rybář

Vedoucí dekorační dílny Kristina Libosková

Vedoucí krejčovny Karin Szostoková

Vedoucí vlásenkárny Šárka Szeligová

Vedoucí rekvizitárny Josef Kurek

Vedoucí garderoby Jana Černá

Světla Robert Kurkiewicz / Dariusz Molicki

Zvuk Wojciech Bielach / Dominik Malyjurek

Vlásenky Pavla Cwiertková

Rekvizity Ivana Kolondrová

Garderoba Monika Minarzová

Jevištní technika Jiří Ponča / Jiří Gebhart

Roman Szarowski / Jindřich Tesarczyk

Redakce programu Alice Olmová

Jazyková korektura Martina Bojdová

Foto Miroslav Pawelek / Karin Dziadková

Grafický zlom Iva Lupková

Tisk ProPrint Český Těšín, spol. s r. o.

*Nositel autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s., Krátkého 143/1, 190 03 Praha 9 – Vysočany
Autorská práva Milana Uhdeho zastupuje Aura – Pont, s. r. o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4*

**Požíování zvukových nebo zvukově obrazových záznamů je zakázáno
Upozorňujeme, že v představení je používán kouř a zazní střelba**

KVĚTINKA
Darkovka M. R.

B. Sedláčková, T. W. Przybyla

TĚŠÍNSKÉ DIVADLO ČESKÝ TĚŠÍN

Ostravská 67, 737 35 Český Těšín

tel.: +420 558 746 022/23

e-mail: obchodni@tdivadlo.cz

www.tdivadlo.cz

VSTUPENKY, PŘEDPLATNÉ, DÁRKOVÉ KARTY

Informační centrum a pokladna TD

náměstí ČSA 1222/10, Český Těšín

nebo hodinu před představením v TD

Č E Š K Ý T Ě Š Í N

Moravskoslezský
kraj

Príspevková organizace
Moravskoslezského kraje

